

JORDI PLAY

“A Catalunya hi ha una dificultat creixent d'encaix entre el poder polític i la societat civil”

Miquel Àngel Essomba (Barcelona, 1971), director del Centre UNESCO de Catalunya – Unescocat. És professor del Departament de Pedagogia Aplicada de la Universitat Autònoma de Barcelona i expert en interculturalitat i immigració a Catalunya.

Vists els darrers resultats electorals, es pot dir que a Catalunya hi ha més desmobilització i més desafecció?

—Certament hem de constatar que existeix un procés de desmobilització

social i el fet de no participar a unes eleccions és reflex d'un malestar més de fons. Per tant, ho hem d'entendre com un símptoma. En relació amb d'altres èpoques, sí que diria que Catalunya està més desmobilitzada i amb més dificultat d'ar-

ticular iniciatives socials. El que passa és que també és veritat que això potser es viu d'una manera més significativa. És a dir, tot i que podem entendre que estem a nivells similars, potser un pèl inferiors, de participació democràtica respecte a d'altres indrets, avui aquí percebem més el canvi perquè abans hi havia molta més participació. Dit d'una altra manera, si ens ho mirem en termes absoluts, sí que hem de parlar d'una societat catalana desmobilitzada. Si ens ho mirem en termes relatius, hem de veure que es tracta d'un fenomen més generalitzat, en un context ampli. I que val la pena esbrinar-ne les causes.

JORDI PLAY

—I què és el que passa?

—Catalunya continua essent un referent de la mobilització i de la participació social. Ara, si ho mirem de manera més àmplia, es constata que alguna cosa està passant. Per exemple, les dinàmiques culturals no formals, l'esplai, l'escoltisme, etc, viuen una davallada general. També veiem que costa generar mobilització en la mateixa militància de les formacions polítiques i sindicals. O a les escoles, la participació a les associacions de pares i a les eleccions dels consells escolars és molt baixa.

Tot això són índexs preocupants per a una societat que hauria de ser madura, que hauria d'estimar-se la democràcia que ha construït durant els darrers trenta

anys, i que ha invertit molts recursos i esforços perquè això no fos així. Però també és cert que el futur d'un país no només depèn d'ell mateix, sinó també d'on està contextualitzat. I, en el nostre cas, és un context d'una Europa occidental i d'un estat espanyol on es donen una sèrie de dinàmiques de naturalesa econòmica, social i política que ens arrossegueu.

—En el cas català, aquesta dinàmica que dieu s'accentua per la crisi econòmica, pel procés polític d'aquests darrers anys, o hi intervenen d'altres elements menys evidents?

—Jo penso que hem de posar de manifest que a Catalunya hi ha una dificultat creixent d'encaix entre el poder polític i la societat civil. Si alguna cosa ha desta-

cat a Catalunya durant la segona meitat del segle XX és la forta complicitat entre la dimensió política i la dimensió social. El món polític tenia molt clar que havia de fer alguna cosa més que política, i intentava ser moviment social. Només cal recordar moltes experiències fantàstiques d'algunes formacions en la clandestinitat, sindicats i partits polítics, que van tenir un paper molt rellevant en la integració de les persones immigrades, amb l'ensenyament de la llengua i el fet de sentir-se acollits en la societat catalana. Per tant, el món de la política i del sindicat solia ser moviment social. I, de la mateixa manera, des del món social es volia fer política. Així ens trobem com als anys 60 i 70, també en la clandestinitat, en un moviment com l'escolta, en les seves reunions habituals de dirigents, es podia arribar a parlar de si havien de ser "marxistes trotskistes", o "leninistes", i el més moderat deia que era "socialista radical". Per tant, la política impregnava el món social.

Amb la democràcia, i fruit d'aquestes tres darreres dècades, això ha anat canviant, i la política ha anat deixant de ser moviment social, s'ha anat ancorant més en una esfera professional. I els moviments socials han anat perdent pistonada en la seva dimensió de construcció política del país i s'han anat quedant com a estructures d'espai associatiu.

—La política ha fagocitat el moviment social?

—No podem identificar culpables ni d'una banda ni de l'altra, sinó que han estat un conjunt d'elements que han anat interactuant entre ells i han fet que s'hagi produït aquesta situació de reculada i de falta de simbiosi d'aquestes dues branques del país. Això ha posat de manifest que tenim un món de la política molt professionalitzat, però que de vegades li costa connectar amb el món social. D'altra banda, tenim un món associatiu molt feble des del punt de vista d'interlocució o d'actuació política.

Avui dia, majoritàriament, el món social és un món de l'assistència, no de la lluita i la reivindicació. Fins i tot, en algunes ocasions, veiem com la societat civil acaba essent un proveïdor de serveis públics, delegats pel poder polític. I no és ben bé aquesta únicament la funció de la societat civil. Perquè la relació que s'aca-

ba establert és una relació clientelar, en la qual cadascú defensa els seus interessos. Això ha estat negatiu per al país. Perquè ens dificulta l'encaix i la simbiosi entre aquests dos mons que penso que és el que ha facilitat que Catalunya hagi estat sempre un referent de participació política, de societat democràtica i avançada.

—**I com es resol aquest distanciament?**

—Penso que això és de mal reconstruir, perquè ha afectat molt les dinàmiques de participació. És a dir, per part del món de la política, es recela, en silenci potser, de la participació de la societat civil. Es parla de processos participatius i no sé quantes coses més. Però en moltes ocasions és una cosa molt controlada, que fa por, i en algunes circumstàncies, segons en mans de qui està, queda en lletra morta. De la mateixa manera, per part de la societat civil, s'ha perdut la potència i la iniciativa pròpia. En comptes d'entendre que s'ha de buscar la complicitat amb el poder polític i unes aliances estratègiques per avançar en determinats elements del país, el que es veu dels poders polítics o de les formacions és una simple menjadora de subvencions i de recursos per fer les pròpies activitats. De manera que, cada cop més, s'està produint un divorci d'interessos compartits que fa que determinats problemes no avancin. La construcció nacional d'un país necessita els dos elements: la dimensió política forta, però també una societat civil que sigui còmplice i que hi participi.

—**Però més aviat som lluny d'aquesta complicitat.**

—Això m'inquieta molt. Veiem la gran davallada de participació, per exemple, en els moviments veïnals, els quals en un moment com l'actual, amb l'arribada de la nova immigració, haurien de tenir un paper fonamental, com el van tenir als anys setanta amb l'arribada de la immigració del sud d'Espanya. O, per exemple, podem trobar que determinats moviments com poden ser els del món del lleure o les associacions juvenils, amb prou feines tenen capacitat de supervivència per a les seves pròpies propostes i, per tant, no poden fer front a reptes nous com els de la sostenibilitat ambiental, la interculturalitat i la diversitat, la cultura de la pau, etc. Se'm fa difícil entendre, si no es recupera aquest encaix i la confiança entre la di-

mensió política i la social, que Catalunya pugui tornar a agafar amb empenta el projecte de construcció nacional.

—**Quin paper han de jugar, doncs, les entitats socials en aquest procés?**

—Cal donar un valor afegit, que des de determinats àmbits o espais no es pot donar. Aquest valor és el del compromís social, el de la responsabilitat, el del voluntariat. Catalunya, ha estat un país construït sobre aquestes bases, amb uns valors d'esforç per a un projecte col·lectiu, de voluntat d'avançar cap a una línia més o menys compartida. I això no s'aporta des de la professionalitat. Per exemple, en una escola de primària, hi ha d'haver dos processos d'acollida. Les escoles, només se'n plantegen un, que és el que fa el professorat. Hi ha una segona acollida, que també cal, i que l'ha de fer l'AMPA, a través d'aquells pares i mares que també acullen els nous pares nous-novins a l'escola i que fan un tipus d'acollida que els mestres mai no podran fer. Primer, perquè molts dels mestres no són del mateix barri de l'escola en la qual treballen; per tant, no es trobaran pel carrer. Però, en segon lloc, aquest tipus d'acollida, significa que també es construeix un teixit social, a través de la cohesió. I això només es pot fer des del compromís, la responsabilitat i la complementarietat. Aquest exemple concret es podria traslladar a moltes altres institucions i entitats del país. És aquest el model i el que fa falta, trobo jo, en aquests moments.

La societat catalana cal entendre-la com una societat integrada en un context més global. Amb una UE que marca molt estil, que clarament tendeix cap a posicions conservadores, que fomenten no precisament la mobilització social, sinó el gaudi individual de béns i de productes de consum. Per tant, en un context així, es fa difícil mobilitzar. Quan t'adones que el que mobilitza un país com el nostre són les grans superfícies comercials, que acaben sent el model de socialització per excel·lència—com en els models anglosaxons—, vol dir que hi ha un problema de desencaix amb els hàbits i els costums més propis d'una societat mediterrània com la nostra, que fa difícil precisament la mobilització.

—**Hi ha algun espai en el qual les coses permetin una mica d'optimisme?**

—Hi ha un espai d'esperança, però també d'incertesa... Tota la Gàl·lia està

ocupada? No, sempre queda un llogarret lliure. I crec que el nostre llogarret, després d'un any tan gloriós, pot ser una entitat com el Barça.

—**El Barça?**

—És una institució que, a nivell de diplomàcia pública de Catalunya, és la més potent amb escreix. Ni tots els esforços de deu anys en difusió i projecció exterior que pugui fer el govern de la Generalitat de Catalunya podran fer el que el FC Barcelona pot fer en un any. Només puc dir que la final de la Copa del Rei la vaig veure, en rus, en missió de la UNESCO, en un hotel enmig de Sant Petersburg. Per poc que un hagi viatjat sap que trobarà samarretes del Barça al cor de l'Amazònia, enmig d'un desert a l'Àfrica, a Indonèsia, on vulguis. Per tant, com a institució, el Barça és una esperança, però també és un element de cohesió: només cal veure les celebracions dels títols, on veus gent gran i gent petita, homosexuals i heterosexuals, hi ha homes i dones, hi ha blancs, grocs, de tots colors, hi ha gent des del PP fins a les CUP... Per tant, quina eina més potent d'identificació amb un projecte de país, de valors! A més a més, l'estil Guardiola afegeix una sèrie de valors, com l'esforç, la constància, el rigor, que són molt positius i molt diferents als d'altres equips galàctics que no vull anomenar.

—**Però aquestes celebracions tan massives, no serveixen per desfegar, en part, la frustració col·lectiva?**

—És cert que el Barça és un fenomen únic de projecció. Però també ho és que Catalunya compta amb una generació de persones molt important, que a nivell internacional, de manera molt silenciosa, fan la seva feina i que en el seu dia a dia aconsegueixen una projecció del país. En organitzacions internacionals com la UNESCO o l'ONU, veus una presència molt important de catalans, que, dia rere dia, fan una feina molt important de projecció de país. Per dir-ho d'alguna manera, el Barça és rauxa. I no se li pot demanar més pel que fa a la seva feina de projecció internacional. En canvi, hi ha la part de seny, que la fan, de manera molt més silenciosa, els qui estan en càrrecs internacionals, en àmbits del comerç, de la recerca, mèdics...

Enric Rimbau